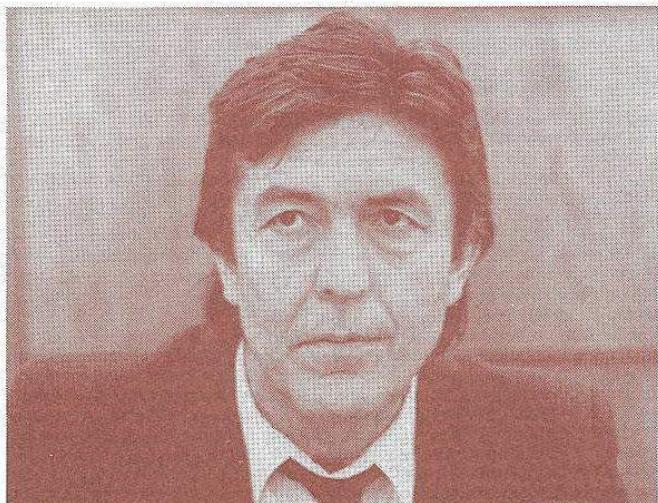

Гласник ДКВ

ПОДЛИСТАК »ПОЉА«, ГОДИНА 2, БРОЈ 7

Милица Михинић Димовска

Славко Гордич

Миро Вуксановић

ЛИСТИЋИ, ПРИДЕВИ Јован Зивлак

**

Ја је смртно. Други је смртан. Писмо је овера њихове смртности. Ја се из сабраности која се стврђава у материјалном телу, његових хемизама, регулација и дерегулација, његовог свесног и несвесног предаје језику. Оно је његов талац, али талац који се не може никад ослободити смртног загрљаја. Оно је пројект, сварено, раскомадано и при том су склоњени сви трагови тог канбалистичког чина. Оно се нуди као алилуја текста. Политика текста која заводи упућујући нас стално на једно порекло кроз лавиринте у којима је заточена Аријадна без нити. Текст се тка ни из чега. То није моја пресуда. Нема разлога да се сведочи. Смрт је ионако посвуда. У самом тексту и изван њега. На његовим рубовима. Он је сама рубност смрти која о самој смрти не може ништа изрећи. Ништа, баш ништа. Око нас је смрт. Историја. Траги-

АНДРИЋЕВА НАГРАДА: МИЛИЦА МИЦИЋ ДИМОВСКА

зам. Шта ту може текст. Шта писање. Да испоручи смрт као удвојеност. Да се понуди као нешто разменљиво, откупљивачко за смрт. Да се распне на крст за живот. Али овера не може ништа зауставити. Она је само тачка у једном процесу. Потпис који захтева други потпис. Умножавање потписа без краја у коме ће вртња ноја кроз нестајући и гасећу светлост да овери бол. Бол као хијеролиф једног неразнатљивог и нечитљивог архитектса, титраје лептирових крила, крила неразговетности, упућивачког негде, нигде, безразложности закона.

ТВОР

Тумачење песме (текста) од стране аутора, што на неки други начин важи и за ону посебну и повлашћену врсту читалаца, може бити само провизориј. Но, сваки се провизориј може образложити што му накнадно даје извесну форму и логичност, мада је, по мом уверењу, у највећој мери у питању једна врста реторичке симулације и особене језичке игре која једну несводивост и неодређеност преображава у другу врсту несводивости и одлагања — одлагања које фингира пресуду и судбину. Шта рећи, дакле, о једној песми која је аутора посуда у којој смисао цури по шавовима постајући неухватљив и која је истовремено једна врста напоредности и посебности, неповезаности али и особене повезаности појединачне речи са нечим што само песму-текст нагриза и отвара простор за једну неизвесност нелинерност и тврдоће која обухвата више но што би сам аутор могао да изрази мноштвом знакова и гестова. Али песма је текст, писмо — тако кажу — уланчаност у којој се рефлектују хребати речи, без дубине, једна разнолична равнодушност коју поново читам и опажам речи: узе, клопке, њушка, реп, греда, зима... Да кажем: то је то.

КИША ПАДА

Песма коју волим — овде је глагол који је тешко ухватити. Текст је одмакнут од писца (песма), као у некој драматској игри комадања. Невидљива рана, засеченост у телу, откинутост. Што је раскомадано не да се више спојити. Ту нема нарцизма: волети своје тело, дакле себе. Огледати се. Огледало је дифузно, оно не одражава лик, оно га деформише, напушта, пориче. Али, шта се ту воли. Оно удаљавајуће, поричуће, злосутно лице распадања.

АНКЕТА: ДКВ, ЈУЧЕ, ДАНАС, СУТРА

Или: сабраност. Сабраност која увлачи у себе лажни лик текста — нешто што није текст, али му претходи, трагови предписма, физиолошка ортографија, рукопис који се слива у синапсама кроз сплет и пулсирање науруна, нерава, кроз удахе... То је тај лажни текст и његова лажна родност, контарадикторност што заводи. Шта се ту заправо воли: близина, даљина, билост, садашњост, разлика, друго, другачије. И зашто баш то друго а не неко друго и тако даље.

**

Логично је да се помисли како онај ко се бави речима влада претпоставкама, стратегијама и парадоксијама језичке игре зване поезија. Колико је та врста наде на склиском тлу то најбоље знају, верујем, они који у тој игри учествују или су у њу, на известан начин, позвани. Поезија је једна врста саскупа, тајне и посвећења и истодобно и субверзије. Економија која парадоксално подупира

расипност и расипност која евоцира ред. Онај који пише бива раскомадан и порекнут, уцеловљен и враћен у живот као ваксристи Лазар. Али, његово накнадно сведочанство је трансгресија а његово сећање је тек бледо освртање. Он је до поновног живота доспео преко леша а са лешом као сведочанством не може да се послужи. Поезија се прави од речи, речи се уливају у један телес-текст. Оне ништа саме по себи не говоре, а опет грађе његову полиморфност, његове мимикрије, поноре и пулсације... Наравно, о поезији се може говорити, модерна критичка етнологија располаже са мноштвом средстава у описивању стања хибернације, у томе учествујем, такође, с неприкривеном насладом саморањавања и самопроблематизовања. Та симболичка размена, колико сам упознат, тај плас, одвија се на осенченују маргину до које допирају бледи одсеви палеолитске ватре. И када пишем, верујем да додајем том згуснутом пламену сагоревајућу срцу ученика који чује говори.

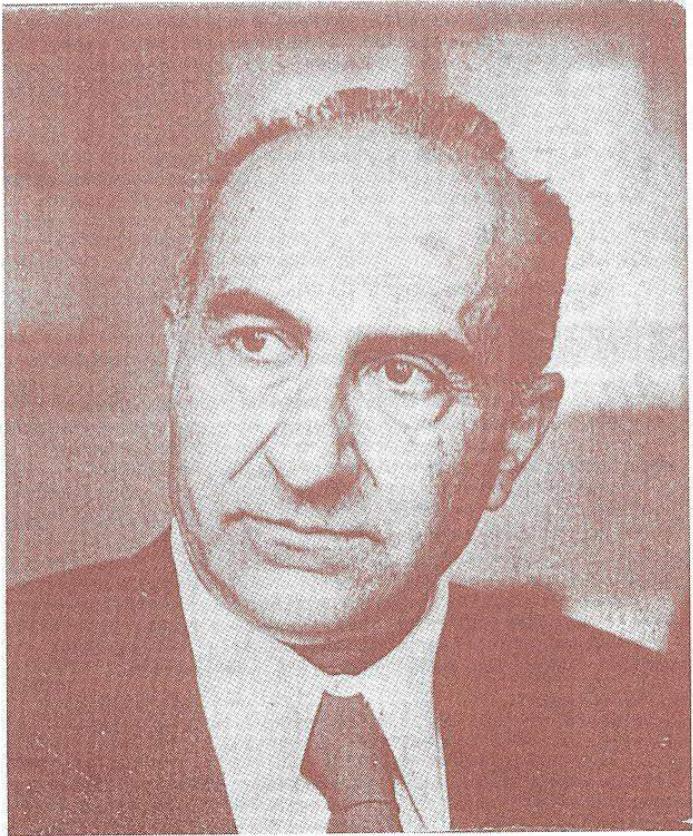
□ □ □

РЕКЛИ СУ...

Александар Тишма: О КУЛТУРИ ДИЈАЛОГА

За квалитетан дијалог?

За дијалог уопште. Зато што смо оптерећени прошлости. Проживели смо један вакуум дијалога који је био дуг цео један живот. Зато мислим да ће за дијалог бити способни тек унуци моје генерације, људи који су сада студенти или још млађи. Јер ми практично за тај дисциплину не знаамо. А ја тврдим, на основу познавања људи, да ни ови који сад истичују на јавној сцени такође не знају шта је дијалог. И они су оптерећени, као и ја, контрадијалошким искуством. Речи су вам моје лично искуство. Од своје седамнаесте године, кадам доживео фашизам, никад више писам има могућност дијалога у јавности. Ко је мене питao или позивао на дијалог 1941. када су улицама Новог Сада пролазили таласи демонстрација

та узвикујући »Боље рат него пакт!«?! Ко би мени у то време дозволио да испољим неко друго мишљење, да кажем јавно да је бољи један пакт од једног рата?! Да сам се и огласио, растргли бы ме, раццерупали. А то је тек био почетак, предзнак надолазећег времена насиљничке нетolerанције, друштвено кретање које не дозвољава алтернативу. Не ради се ту само о идеологији, о большевизму, или фашизму. Говорим о друштвеном лидулу које вукло ка рату, ка обрачунима, ка насиљним решењима и које није дозвољавало дијалог.

А какав је дијалог био могућ после уласка мађарских и немачких окупатора у Нови Сад?! — наставља Тишма. — Да ли је тада један Јеврејин у Новом Саду могао да води дијалог са властима како није баш толико крив да би морао да буде убијен, или одведен на принудан рад?! Да ли је могао да расправља о томе хоће ли му бити одузета радионица или трговина, мора ли бити избачен са послом?! Мора ли, на kraju krajeva, зато што је Јеврејин да оле у радни логор који је био у ствари, логор за уништење и из којег се вратију сваки стоти или хиљадити?! Да ли је то била могућност дијалога?! Да ли је могао да дијалогизира Србин за време рације када су дозиле патроле да му претресују тражећи оружје, а када би му нашли папире у којима пише да је он православац, зар је он могао да каже униформисаним лицима: »Чекајте да се објаснимо!«? Целокупна досадашња наша прошлост била је апсолутно антидијалошка.

Има ли већ данас области у којима дијалог постоји?
А да није унутрашњи дијалог.

Постоје, дакако, у пријатељским круговима. Чине га они паметни људи о којима сам на почетку говорио. Паметних увек има, јер се људски род репродукује генима, а на гене не може један идеолошки систем да делује тако браздо да би се они сасвим упропастили. Па и у ретроградим и тоталитарним системима нађу се појединци који одоле идеолошком утицају, сачувају памет, или је напрсто упитању неодолива снага ума. Без обзира на притисак такви људи могу да испоље здраву мисао. Нажалост, та мисао се засад испољава само у приватном разговору. То није означенча мисао, него таква која омогућава појединцима да остану нормални. Током педесет година и ја сам одржавао неку свежину захваљујући томе што сам се дружио са људима који нису подлегли пропагандним лажима, слоганима, паролама, шлагерима... Да ли ће ти људи ступити у јавни политички дијалог, то је друго питање. Мислим да то нису ти људи који би изашли у јавност. Они се не мешају у јавне послове, јер се нису могли оглашавати у тоталитарним режимима, и напрсто немају ту навику. Могуће је да је то разлика између тоталитаризма и слободног друштва, што у слободном друштву људи који имају шта да кажу могу без страха и зазора да ступе на јавну сцену. У тоталитаризму морају то да сачувају за најближе пријатеље и познанike. Уколико се успостави истински вишепартијски систем, могуће је да ће се постепено изменити и састав оних који иступају на јавној сцени. Изаши ће у претежнијој мери паметни, а глупи се мало повући. У том случају имамо шансу да кроз неколико деценија допремо до неког живота који ће бити пријатан — рекао је академик Александар Тишма.

ПРИМЕР ГОЛОГ ОТОКА

Има људи који већ кукају за прошлост, говоре да нам је било добро, да смо били слободни и да смо имали бољу комуникацију са властима него што је имамо данас. Шта ви о томе мислите?

Кад данас говоримо колико нам је раније било добро, колико је било лоше, све више заборављамо да које је мере била развијена служба безбедности која је пратила у стопу сваког човека, која је сваку реч слушала, која је у свакој речи тражила изјашњење, која је од десетог дела овог становништва тражила да доставља буквально све оно што се говори и што се мисли. То је невероватно, али истинито. То је ту. То је наша стварност кроз коју смо прошли. Према томе, питам ја какав смо ми дијалог имали и о каквом дијалогу можемо данас говорити? Када чим изговорите другачије мишљење од званичног чините прекрај због којег почињу да вас ислеђују. А кад почну да вас ислеђују, ви сте упропастили свој живот. Онај живот какав су водили дисиденти, људи најразличитијих професија, није био никакав живот; узмите за пример само Голи оток где су приморавани на најружије поступке и оченочевчења. Таквим поступцима се дијалог не може успоставити у једној заједници. Напротив.

○○○

Андићеву награду, за најбољу књигу приповедака објављену у протеклој години добила је Милица Мићић Димовска за збирку »Одмрзавање« (Милица Српска). Ову одлуку донео је жири чији су чланови били Вук Крњевић и проф др Мирослав Егерић, а председник Чедомир Мирковић.

Добитници је награда урученна 10. октобра на свечаности у Скупштини града Београда.

Милица Мићић Димовска је рођена 1947. године у Новом Саду. Завршила је Филолошки факултет у Београду. Објавила је четири књиге прозе. »Приче о жени« (1972), »Познанице« (1980) »Утваре« (1987) и »Одмрзавање« (1991).

ЗАУСТАВЉЕНОСТ

Милица Мићић Димовска

Од јутрос ју је опомињала пријатна спорост у свему, свака слика пред њеним очима беше на известан начин заустављена тако да се чудила како може свет бити као сађе, с тим сликама — оканцима, слатко-лепљивим. И та шљива, рецимо, у дворишту, опет слатко-лепљива, с плодовима врло густо начичканим, и та сенка испод ње, као црни поклопац. Да, та сенка је доле, али на тераси је веома светло, као и цео призор у истој висини, густ од светлости, и Дунав који је такође као заустављен врбацима ове стране, а с онај стране илочким брегом и дворцем.

Граница, помислила је, не толико резигнирано и љутито као што би остали вероватно учинили, врло јетко и с мржњом, за њу је то опет било нешто исто тако непокретно, заустављено, нестварно меко. Та мекоћа је била опасна, осећала је да је то мекоћа из ње која као да прелази на друге ствари, не заиста мекоћа, већ њено осећање мекоћа, нешто што нема везе са реалним стањем.

Нешто недопустиво, рекла је себи и одлучила да зовне децу из дворишта да гледају телевизију. Своју кћер и деверово двоје деце, дечака и девојчицу. Одбили су њен позив, били су с уличне стране куће и швићкали огуљеним прутовима цичећи ако би дохватили неког шибом или је осетили на себи.

Била је окована тим избеглиштвом. Ништа није помагало, ни љубазност мужевљеве фамилије, његовог брата и снахе, ни њихова увијавност, ни њихова саучествовање. То разумевање и та њихова доброта, било је нечег деспотског у томе. Нису јој допуштали да ради по кући осим ако, готово на јуриш, преотме од снајке прање судова или усисавање прашине.

Куће су биле дosta сличне, тај тип породичне куће, помало налик на викендницу с високим кровом и терасом чија је дрвена ограда подсећа на плот од четинарских ступаца, као да су у неком алписком пределу, а не панонском. Украсне плочице у купатилу исте као и у њеном купатилу, кухињски елементи исти, троцед и двосед...

Више није осећала ону врсту жаљења која би се пре могла назвати гневом, као у почетку. Помисао на оне лепе нове ствари у дневној соби, на онај француски лежај с модерним дезеном у спаваћој соби, на оне лампе, италијанске, није више будила у њој страх да ће јој то бити одузето, да ће неки од њених суседа провалити у кућу и похарати све што је од вредности, запалити кућу, минирати је. Чак је и прижељкivala то уништење, ту експлозију, драже јој је то било од могућности да се неко уселио у њихову кућу. Колико још уопште може да траје то неприпадање, та заустављеност.

Седи ту као на белом хлебу, с осећањем да јој је на известан начин све допуштено, у некаквој смирености наткриљено ужа-сом. Препуштала се, рецимо, посматрању тог човека у кући преко пута деверове. Није то бивало дуготрајно посматрање, можда, све у свему, четврт сата, или чак краће, у току дана када би се повукла у ову скрајнуту собу, тек омалтерисану, позајмљену њој и њеној кћерци, где је скривала своју беспосленост. Одмарajući лице од осмеха љубазности и захвалности, препуштала се земиšљању дијалога с тим човеком, пуштала је да је носе разне претпоставке о њему, не у вези с тим ко је он, то није било тешко дознати, био је обичан комишија деверов, човек озбиљан и пристојан, са жењом и двоје деце, који се враћао кући с послом око три сата, ручавао, спавао, онда нешто мајсторисао у дворишту, већ претпоставке о томе шта би могло да му се додоги. И сад у мекоћи недељног поподнева, наједампут обузета потребом да буде зла, иако је имала среће, извукли су се из оног хаоса, из ватре и дима, њихова кућа остала је још читава, непогодена, она види тог човека на фронту, у неком од ровова, допола у води, с огромним пацовима који уз продорне цијука скчују с једне ивице рова на другу. Или га види како из војничког казана пресила оброк у најлон-кесу, пошто не мају тањире, како у ту исту кесу, из које је појео оброк, обавља, касније своје физиолошке потребе (бацајући у неко жбуње, затим), или га замишиља мртвог, погођеног снајпером, пошто није имао стриљења да само лежи иза зида неке куће и не миче се

догод га неко други не смени у том послу дежурања.

Помислила је: Та забава је грозна, та потреба ми долази зато што не знам да ли је он жив или је одавно већ мртв. Имала је на уму мужа којем нису дали да пређе овамо, с њом и дететом, ти његови из територијалне одбране. Какви ужасни људи, мислила је о њима са страхопоштовањем, није могла да заборави њихова стиснута лица, уочен поглед и усне које гризу зубима, та лица која су била тврда од решености. Није било места ни за каква оправдања, ни за какву колебљивост или неодређеност, помислила је, већ с мржњом према њима, иако је била на истој страни. Као у менгелама припадности. И сад тај човек који не осећа ту своју припадност, окове те припадности, још неутројен другима, још слободан. Гледа га како са својом женом седа за дрвени стол под тремом, пије послеподневну кафу, раскомоћен, само у поткошуљи, како, затим, износи лубеницу чија кора је налик на маскирни шлем, засеса је ножем, њој се чини да чује прасак коре, затим дели црвено срце лубенице деци, и како, кад сусе сајели, скупља остатке у ван-глу, разјурује децу и са женом се повлачи у замарачену собу, где се обое предају лакој и питкој послеподневној љубави. Она се чудила како је замишиљање тог човека у његовој љубавној игри са женом не испуњава никаквим гнушањем, нити је у томе замишиљању налазила некакву грешност. Могла је чак захваљујући осећању да овде ништа није њено, том осећању да јој овде ништа не припада, иде тако далеко у својим фантастичним претпоставкама и буде с тим човеком у некој лудој помами подавања у којем нема места ни за какве речи, нити уопште за икакав звук.

Бивала је као ошамућена измишиљањем различних ситуација и само крајњим напором воље враћала би се уобичајеном ритму појављивања пред децом и деверовом фамилијом, разговарања с њима (зар јој се не чини да превише самује, превише мучи са-му себе, питала би је забринуто њена јетрва)...

(Одломак из дуже прозе)

АНДРИЋЕВА НАГРАДА

СТВАРАОЦИ И ДЕЛА

У АНДРИЋЕВОМ САЗВЕЖЂУ

Скица за портрет Милице
Мићић-Димовске, добитника
овогодишње награде »Иво
Андрић«

Чедомир Мирковић

Сигурно је да би се скептични и обазриви Иво Андрић обрадовао што је у његово име, и то за јубилеј, за стогодишићу рођења, везана списатељица Милица Мићић-Димовски (1947. Нови Сад), аутор приповедачке збирке »Одмрзавање« (издање Матице српске, 1991). Обрадовао би се бар из два разлога. Најпре, морало би му годити што једна варијанта стилизације класичних наративних образаца, у какве је и он веровао и којима је био одан, наставља да добија пуну књижевни легитимитет.

А потом, Иви Андрићу би морала годити и сама књижевна позиција Милице Мићић-Димовски. Позната је (из »Знакова поред пута«) његова типологија писаца, по којој постоје три врсте аутора: они чије је име усаглашено с квалитетом литературног рада, они чије је име познатије од оствареног дела, и они чије је дело гласније од имена. Познато је, такође, да је Андрић, одбојном према свим врстама наметљивог учешћа у јавном културном животу и према литејарним изјашњавањима, била најдражма ова трећа врста писаца, код којих квалитет објављених текстова надмашује јавну признатост и познатост.

Површинјем познаоцу токова савремене српске прозе може да се учини да су пријемчивост, индивидуална боја и дорађеност текстова збирке »Одмрзавање«. У шокантном нескладу с дosta тихим, па и скрајнутим, присуством Милице Мићић-Димовски у књижевности. Ипак, афирмативне оцене, и најновије књижевно признање, могу да изненаде само онога ко није упознат с претходним књигама ове списатељице, с две приповедачке збирке и једним романом.

А најновија приповедачка збирка »Одмрзавање« поновила је најбоље особине претходних проза, али је, можда и с дозом ризика да се пристане на унутрашње хетерогености и на мању симетричност од оне на коју смо раније навикли, опробала и амбициозније моделе књижевних поступака. Посебно је занимљиво како се преламају женске судбине кроз свест других женских ликова, било да се ради о свести наратора (јер је већина прича саопштена у првом лицу) или о свести посматрача (који су физички или емоционално блиски протагонистима).

Ко је навикао да из наслова прозних књига улази у садржај и стваралачки поступак може своју навику успешније да задовољи управо књижевници Милице Мићић-Димовски. У приповеди »Одмрзавање«, једној од десет целина истоимене књиге, говори се о књижевној јунакини Радмили Јовановић, жени чији су животни меандри, као и скончање, многоструко проистекли из присуствовања злочинима које су мађарски војници током рата учинили над Србима и Јеврејима у Новом Саду. Казује се, овде, како су у познатој рацији на обали Дунава, током леденог јануара, извршена масовна стрељања а кад се, у априлу месецу, снет почео топити појавили су се, на местима где су жртве убијане, поточнији крви који су деловали сасвим свеже.

У поменутој приповеди, појављивање свеже, одмрзнуте крви само је једна од епизода у разгранјујући причи о судбини жене која је иако је рат временски остало далеко иза ње дубоко у себе потиснула трагичне слике и осећање остављености. Али тај детаљ — прихватам да варирам и да понављам оцене које сам саопштио, пре не-

колико месеци, у приказу под насловом »Женски род, време садашње«, у културном додатку »Политике« — садржи неоспорну парадигматику приповедачког поступка и психолошког одварања ликова.

У свим приповеткама Милице Мићић-Димовски, и онима с развијенијом фабулом, смештаном у поглавља, и онима крајим и затрпнутим, налазе се чворне тачке у којима, кроз многе садржинске линије, уливају судбинске преокупације и из којих се убрзавају судбинске ломови. Јунакине ове књиге — јер, редовно је реч о особама — женском полу — долазе у стања кад снажно осећају да је њихова егзистенција у условљена неким претходним збивањима и околностима, кад покушавају да разноликовим видовима побуње савладају спутаност и, при томе, редовно сазнају, или се бар читаоцу тако сугерише, да је побуна узлудна и апсурдна.

У најбољим, најразвијенијим и психолошки најскупљијим текстовима саочавања са задатостима и неминовностима увек је или трагично или, пак, опоро и меланхолично. Јунакиња »Којке« на пример подстакнута изненадном кулминацијом осећања запостављености и емоционалне угрожености, покушава да направи корекцију своје личности и свог лица, чак и физичку корекцију, и завршава у душевној болници. А јунакиња приповетке »У своме роду«, обдарена интелектуализованим промишљањима сопствене судбине и жељом да упоређује живот и литературу, успева, у одсудном тренутку, да окрене леђа омамљивом зову мутне воде.

Спољашња сродност текстова у овој књизи, посебно окренутост женским ликовима, равничарским амбијентима, реалистичкој боји и времену садашњем, садржи читаву лепезу међусобних односа наративног и интеглекулног. Каталог тих односа иде од захуктале инстинктивности и од говора нагона — у најзгуснутијој причи, у »Терапији« — па до наглашених дискурзивности какве су, на пример, у завршној поезији целини. Приповетка »Отровна боја глјени«, можда и најсугестивнија по мистичности људске несреће, поседује провокативан паралелизам садржинског и аналитичког; њена интелектуална компонента повремено додирује саму границу есестичког, мада ни у једном тренутку не разбија компактност имагинативних саопштавања.

У причама збирке »Одмрзавање«, које су изразито »женске« по садржају (чак им је уз наслов — одредницом, вероватно иронично интиранином — прописано да су »козметичке приче«), а нимало женске по профилу и по поступку (бар по томе што не беже од реализтичких наноса, местимично и с натуралистичким примесама), композициони потези и драматуршке линије представљају важне доказе књижевне умешности и стваралачке зрелости. Милица Мићић-Димовски има сигурно осећање да ритам одмртавања фабуле и за међусобне односе епизода, а зналачким ставом према смишљеној и динамичкој функцији епилога обезбеђује да безмalo ниједна прозна целина не остане пукотретисање лишено драматуршке опруге.

Чедомир Мирковић

ПРИЧА ТРАЖИ МОДЕЛ

Урбана жена, са свим неурозама великог града, главни је јунак њене прозе. Стога, разговор започињемо њеним поимањем женске прозе, и разликама у »женском« и »мушким рукопису«:

— Чини ми се да је мушки проза бескрајна у својој слободи, а женска — сва у ограничењима. Иако међу најбољим књижевним остварењима, према светским мерилима, има мало или релативно мало добре женске прозе, не значи да бих пристала на два критеријума, један за мушку прозу. Важно је да буде један естетски критеријум, и нека све буде у тој могућности приближавања некаквом врху, некаквом узору, као што су, рецимо, Милош Црњански и Иво Андрић.

— Једно време сам, заиста, била обузета тим фамозним »женским рукописом«, читала сам разна тумачења женског писма, као да је то нешто изван мене, за чиме треба да тежим. Уочила сам да постоје два концепта тзв. »женског писма«. Оба су заводничка. Дерида је то назвао »гүлемагогије«, нешто као женска демагогија. Први концепт је бунтовнички, с иронично-циничном самосвесном модерне жене, с пуно секуналних хипербола које чак ни доза хумора не спасава од бањалности. За списатијце које се држе тог концепта, рекла бих да су све изашле испод бадемантила Ерике Цонг. Други концепт се заснива на дискретности, префињености до слабости, маглјовитости осећања, најбоља представница такве прозе је Маргарета Дира.

— Не обожавам ни први ни други концепт. За мене су најбоље књижевнице оне које су изван женске демагогије. Такве су Вирџинија Вулф, Маргарит Јурсенар и, код нас, Светлана Велмар-Јанковић.

ЗА ВАШЕ ПРИЧЕ БИ СЕ МОГЛО РЕЧИ ДА СУ »СТАРОМОДНЕ« У ПОЗИТИВНОМ СМISЛУ РЕЧИ. РЕЗУЛТАТ НОСТАЛГИJE ЗА НЕКИМ ДРУГИМ ВРЕМЕНОМ ИЛИ ДИСТАНЦА ОД ПОСТМОДЕРНИХ ТОКОВА КЊИЖЕВНОСТИ?

— То што сам у писању више ослоњења на традиционални начин приповедања, није резултат носталгије, за неким другим временима, нити је дистанцирање од постмодерних токова, није уопште резултат неког избора, већ једне нужности приклапања одређеном унутрашњем диктату. Чини ми се да прича сама себи тражи модел, а не да јој га намећем. Међутим, кад бих ипак могла да бирам, за мене би идеalan модел био спој стварносне и лирске прозе.

У ВАШИМ ПРИЧАМА ПОЕТСКЕ СЛИКЕ СЕ РЕТКО НАРУШАВАјУ ДИЈАЛОГОМ ИЛИ ДРАМСКОМ НАПЕТОШЋУ У ВИДУ ЗАПЛЕТА — ДА ЛИ СВЕСНО ЖРТВУЈЕТЕ ПРИЧУ У КОРИСТ СВОЈЕ СПЕЦИФИЧНЕ ПОЕТИКЕ?

— Сваком писцу је циљ да натера читаоца да причу прочита до kraja. Ако у његовој причи нема драмске напетости у виду заплета или интригантног дијалога, онда се писац мора довијати на други начин. Ја са трудим да у причама остварим неку унутрашњу напетост који је изазивач психолошка мотивација одређених поступака. Ако наметнем читаоцу жељу да открије шта стоји иза одређеног поступка мог јунака, на писацкој плани, онда сам задовољила читаочеву потребу. Међутим, више волим оне који читају причу због поетских слика, а не заплета. Поетска слика, као некакв је епифанијски тренутак, за мене је нешто најдрагоценје у причи.

ДА ЛИ, У ПРЕПЛИТАЊУ УРБАНОГ И РУРАЛНОГ? У ВАШИМ ПРИЧАМА ИМА АУТОБИОГРАФСКОГ?

— Рођена сам у Новом Саду који има статус града још од 1748. године, али је окружен руралним, равничарским амбијентом. Један део новосадске периферије је савсим сеоски, а неки делови су мешавина градског и руралног. Рођена сам у градском центру, у изузетно лепој предратној вишеспратници. Пошто ми је отац, као агроном, морао, напустити Нови Сад, најраније детињство од друге до осме године, провеља сам сељакајући се с родитељима по различим војвођанским селима. Отуда и то преплитање грађанској и руралног.

КАКО ВАМА ИЗГЛЕДА СЛИКА МУШКО-ЖЕНСКИХ ОДНОСА У НАШОЈ КЊИЖЕВНОСТИ?

— У нашој књижевности слика мушки-женских односа је углавном патријархална. Жена се описује кроз црно-белу опију, као тип добре или рђаве супруге, као добре или рђаве мајке, као девојке или старице, као лик који је у функцији одсликовања муког лица. Жена је ретко приказана као субјекат у једном процесу доживљавања света.

ПОСЕДУЈЕТЕ ЛИ БЛАГУ ИРОНИЈУ У ОДНОСУ НА »КОМУНИСТИЧКИ ПЕРИОД«, ДА ЛИ ВАМ ЈЕ И »ПОСТКОМУНИСТИЧКА« САДАШЊОСТ ЛИТЕРАРНО ДОВОЉНО ЗАНИМЉИВА?

— »Посткомунистичка садашњост«, је врло занимљива тема, иако мислим да је за њено успешно обрађивање потребна временска дистанца. У једном разговору са новинарима Владика Атанасије Јефтчиј је рекао да су нам »комунисти оставили у наслеђе изгубљене савести«. Волела бих да имам толико снаге да опиша личност у којој почине да се рађа савест, али још увек нема снаге да се измени и зато проводи живот у самопребаџивању и кајању, један јалов живот због конформизма и страха.

Ивица Петровић

ЗАПИС О ДУХУ И О СТИЛУ СРЕТЕНА МАРИЋА

Мирољава Егерић

Кад помислим на Сретена Марића, на децење познанства и пријатељства са њим, са оним што ме је за његове речи и размишљања везивало, не могу да заборавим дуге вечери проведене међу књигама у његовој укусној радној соби на Лиману 1 (Фрушкогорска 19) у Новом Саду, када се, са шумором који се сливао са улице и мешио са реченицама изговореним у тој соби, по-лако, тихо, некако епски умирујуће, уздижао и спиштао Марићев глас, говорећи о Прусту, о Бодлеру, о Камију и Сартру; као да су ту, негде међу нама, и као да од тачности наших речи о њиховим мислима зависи и нешто од нашег живота који је, смртан и вечан, хујао под прозорима...

Било је, наравно, не једном, да смо мислили друкчије, да се интонација реченице гibalala под теретом темперамента, када су моје, резигниране или гневне, опаске о карактеру нашег времена, о паду вредности, о грошијарском духу (мале нам) интелигенције, и оних који су у стању да јој понуде *грош* и *харп*, изазивале ведре и оштре анализе професора Марића; увек зачињене извесном иронијом према патетично-реторичким заносима о обнови живота, о потреби ради-калине критике онога што ту обнову спречава. Слушајући дуго Марића у таквим часовима пред понон, пажљиво сам откривао оно што је за мене билобитно у његовом отклику на духовне податке.

Оно што ме је свагда освежавало: Марић је непријатељ патетике; у ставу и тону некако опоројасан, са мишљију која, латентно, може да вас посече, кад истице у додиру са њеним извориштем, она вас ипак, на крају крајева, упућује ка истрајном гледању у проблем; живети питања, предати се упитаности, бити мисао која разумева свет, не судећи му пре разумевања, то јесте нека фина, треперава поезија духовног исказивања што се зове: разговори са Марићем. Слушате, и ако имате талента или слуха, можете и чути: један човек који је прошао земље и градове, видио дијалог на висовима мисли, са Платоном, Аристотелом, Фројдом, Марклом, Ничеом, Хайдегером, Сартром, Хусерлом, Мерло-Потијем, и толиким другим, сугерише вама дискретно: нема коначне мисли, постоје мисли, занимљиве, досадне, сублимине и приземне, узвишене и ниске, генијалне и просте, светле и лукаве, јасне и нејасне, маштовите и без маште, мисли са крилима и мисли — кртице, мисли које продиру кроз ствари и оне које клизе по њиховој површини; постоје мисли — утхе и неутешне мисли; оне које паде огњеве наде у душама људи и оне од којих се видик стеже и сужава од очаја; свима њима треба отворити прозоре духа, одслушати њихову унутарњу науку и могуће значење за човека (»Срећа је, записаће у једном од својих радова Сретен Марић, што има разних мисли о феномену човека, што нам се свомје апсолутном истином не намеће у свако доба како једна физика тако и једна филозофија, један суд о човеку и његовом положају у вакиони, један суд о срећи. Живели бисмо под терором«).

Дух Марићев, какав сам наслутио, и по нечemu и откривао у овим разговорима лиманским, рекао бих да је у функцији његовог животног стила. Није случајно наслов једне његове књиге: *Пропланци есеја*. За сваког ко зна радости пријора који се пружају са шумовитих пропланака, ко зна како се мисаони и емотивно богатство открива ономе који у духу чива, и у презентацији доживљаја обнавља, све протекло, није нејасно зашто се Марићеви разговори тако неосетно, природно настављају на оно што је срж његовог духовног испољавања: есеј. Дух је то бистрине,

јасности облика, једне виталне, унутарње потребе, да се живот на плану мисли обујми, удвостручи, умножи и да, такав, другима постане и мамац и плен. Морам признати да ме је у Марићевом и духу и стилу највише привлачио тај угао виђења и изражавања живота. Једне ноћи пролећне говорио је утешно, благо, са неком светлошћу у гласу о Прусту, о ритму његових реченица, о Свановим трагањима за Одотем. Дунаво је било светлој плано, у Сремској Каменици су пробијале беле крошице расцветалих биљака, сатови (више њих у исто време) у Марићевој соби откудавали су ово пролазно, механичко време, а Марић је говорио: о својеврсној слави коју не могу заменити никакве друге, оној која омогућује једном писцу да буде саставни део пролећа, девојачких носталгија, када се визија писца (Прустова) јавља као честица животног ритма; који, обогаћен том визијом, бива друкчији; говорио је о призорима свести и сензибилности који се пале у душама стварних читалаца над таквим делимима, напољу се спуштају сумрак, заборавили смо на неопходну штетњу крај Дунава и кад је стигла последња кафа, пред полазак, одиста сам зажалио што разговору има краја. Тада, у таквим, како сам их за себе називао, »лирским излетима« строгог професора увиђао сам пуније, дубље, прецизније него другде, да књижевност као мисао о човеку није само оно што је написано, затворено у дух миријада слова у коридама књига; она је и ово пролећно вече у Новом Саду у којем се мириси влаге са земље, млечна белина воћака у дрвету, и жамор света под прозорима мешају са потребом да се све то види и доживи као неко ипак... ипак плодно јединство духа и света; духа (Прустовог) који отиснут у слова струји и овде, носећи нас ка неком краљевству које би могло бити пуније, сјајније од сваког краљевства политике и историје.

Што је најбоље у целој ствари, Марић никад није — као све јаке интелектуалне природе — осећао склоности према лирским елевацијама тога рада. Разговарали смо и дошло је, како долазе обичне земаљске ствари; после је, ако ме сећање не вара, било речи о телевизијском програму те вечери, о сутрашњим нашим пословима на факултету. Да, у Марићевим је реченицима увек сјајило нешто ужички бистро, али што зачика, дух једног разговора са светом којем се, рекло би се, признаје, и масивност и опасност од мноштва замки, непрозирност мноштва токова и значења у њима, и бескрајност запрека које поставља човековим узлетима, али — тај дух који зачика свет — може да не признаје, да пориче, да савлађује — у некој мери — неминовности. Другим, једноставнијим речима, што сам већ једном записао о духу Сретена Марића, он има људиности и одважности да се клади на добро. »Зла ће — каже он једноставно — и онако бити на претек«.

Сећајући се данас прохујалих година, и сам уживајући у том сећању, без трунке илузија да сам одредио критички, књижевноисторијски дух и стил Сретена Марића, више сам но икад пре уверен да није без смисла борба за жар живота и жар мисли, за оне вредности уметности, културе, које нам скровитим значењима кажу: дух који није равнодушен за проблеме свог дома, који надахнује себе тим проблемима, показује не само да није себичан но и то да је жива и нерањива функција мисли коју сном и дахом, кораком и применом писана, и мишљења целилог човека, испуњује тај, појединачни, разговорни, културом и уметношћу ведри, чинилац нашеј живота: Сретен Марић.

(Реч на комеморацији, 29. IX 1992, на Филозофском факултету у Новом Саду)

ДРУШТВО КЊИЖЕВНИКА ВОЈВОДИНЕ

Славко Гордић:

Нека се сутра
брине за сутра

Распад доскорашњих предзнака и облика наше опште живота показује у новом светлу оно што смо били и што смо чинили: судећи по неким глобалним исходима, рекло би се да смо и као (удружени) писци углавном писали по води, орали море, везали маглу за ветар. Остаће понадре — не као «тековина», већ као могућност путоказ — понеки частан спомен о нашем уделу о ширењу слободе, кршењу забрана и немирењу са заданим поделом улога.

Нисам, на жалост, осбито посвећен у оно што ДКВ у овом часу чини. Трибине, саопштења и овај Гласник вероватно су тек део трагања за новим идентитетом. Неизбежно је, претпостављам, још нешто предузети у одбрану књите и издавашта, као и у прилог васпостављања културне комуникације са срединама које су у овом рату — и — миру остали негде другде.

Нека се сутра брине за сутра, вели једна новозаветна порука. Промене и неизвесности у којима суделујемо и које тримо премашују својим значајем и тежином домен и дomet сваког еснафа, па и списатељског. Уверен сам, међутим, попут Бернара—Анри Левија, да ће интелектуални и књижевни ангажман — изван анахроничких и комформистичких видова — имати смисао и цену и у времену које долази. Јер «епохали расплет» који нам се догађа не може обеснажити идеје разума, истине, правде и вредности, које су старије од сваког поретка. И млађе, животворније!

Истински је да се ДКВ у ранијим годинама, у времену једнопартијског система, често оглашавало као заштитници права својих чланова и реско реаговало против сваке репресије. Понекоме се чини да је, са вишестраначким активностима, таква потреба престала. Нажалост, тако није. И данас нас заглажују одјеци партијског тренирања строгоће.

Дрмамо се од националистичког и ратног тутња.

Тумарамо, са својим војама, по карамучини.

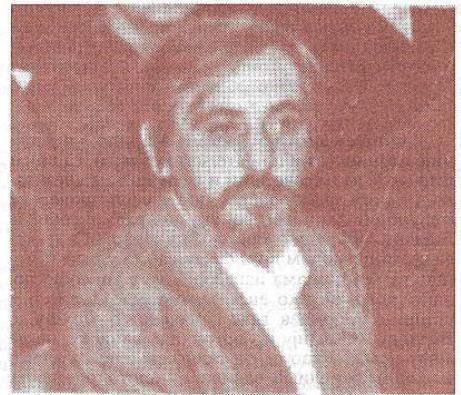
Зуримо у свакодневне вести као у шарена врата и вежбамо дилектица браде.

Од свих одбачени као гаће.

Писци, стога, у свом Друштву морају активности прилагодити задатим приликама и гласно им се противити. Судим да је, притом, најпречи посао ДКВ да што пре окупи све своје чланове и тако, удржено, штити интересе писца, издавача, библиотека и читалаца од сваког зулума, са једноставним објашњењем да тражи само то да писци слободно, у миру, пишу своје текстове и да их, исто тако, могу читати они којима су упућени. То је први задатак, и данашњи и сутрашњи, сваког удржења књижевника.

Бошко Ивков:

Слобода писања

Мисија Друштва књижевника Војводине данас, као и јуће и сутра, првенствено би требало да буде окренута двема стварима: 1) заштити слободе писања и објављивања, и 2) заштити материјалног положаја писчевог стваралачког рада.

Кад говорим о слободи писања, мислим на писчево **стваралачко право**, које би требало да буде подразумевајуће, или јесте подразумевајуће, у скоком демократском друштву — ако је оно доиста демократско. Но, осведочили смо се, по стотину пута, да је било и да има шикане, законске и сваковрсне друге, над писцем и његовим делом, чак и у друштвима која се сматрају најдемократским. Стога је, дакле, неопходно да слободу писања инокосног аутора штити и његова књижевничка асоцијација — и то да ту слободу штити свим расположивим демократским средствима.

А кад помињем **слободу објављивања**, не мислим само на јену пуку, то јест декларативну друштвену проглашеност, него и на **обезбеђењу услова за практично остваривање те слободе**. Шта хоћу да кажем? Хоћу да кажем то да писац нема бозга какве вајде од тога, што је у једном друштву законски гарантован слобода објављивања — ако су издавачка предузећа упрашћена или самоуправљена тако и толико да напросто нису у материјалној моћи да објаве чак и онај најбољи рукопис. Ако је, при оваквом јадном стању издаваштва какво је, у више но преовлађујућој мери, данас у нас, затврено и «тржиште књиге» због драстичног осиромашавања потенцијалних купаца књиге онда је белодано да су крајње скучене ако не и сасвим осуђене и могућности «приватног издаваштва», односно самоиздаваштва.

Шта би једна асоцијација писаца, каква је наша, требало да чини? Требало би да се, на друштвеном плану, бори против драконске пореске политike друштва према књизи, али такође и против нерационалности пословања чиновничких прегломазних издавачких предузећа — иако је ово друго, ако предузеће не добија материјалну потпору од друштва, ствар самога тога предузећа. Књижевничка организација требало би, вероватно, да се зајаже за стварање институција привредно-колективног и инокосног донаторства и меценатства у издавашту, а такође и за оснивање фондације за издавање књиге које би своју материјалну основницу црпле из завештања појединачних ауторских права умрлих писаца који не мајмуна наследника, или оних чијим са наследницима наследничка права истекла — што бива, колико зnam, након педесет година од смрти аутора..

Када, пак, говорим о томе да књижевничка организација треба да штити материјална права ауторског рада свог члана, онда, дабогме, мислим да та асоцијација треба да дела у широком простору од залагања против превеликог опорезивања писчевог ауторског хонорара до залага-

ЈУЧЕ ДАНАС СУТРА . . .

њу против својевољног а бесплатног коришћења пишчевог дела у мас-медијима, на јавним приредбама, али и у школским читанкама и лектирама. једнако ми се чини да би — опет из донаторских, меценатских и завешталачких фондација — књижевна асоцијација требало да материјално испомаже писца при неком његовом скупом истраживачком раду у сврху стварања. И институцију подстицања на стварање, на начин конкурса или на сличан начин, као и институцију награде за доворшени рукопис, односно књигу, — исто тако би вљало да књижевничко удружење обезбеди, и то, опет, понајпре и понајбоље, из средстава које нису државно-буџетска, односно средства актуелног режима, него су неовисна од власти.

И надаље верујем да књижевничко удружење треба да ради на популарисању књиге и књижевности, на подстицању превођења најбољих књига из једног језика у други, на омогућавању сусретања писаца из земље и иностранству, у земљи и иностранству, на потпомагању писаца у њиховом студијском изучавању стране неке књижевности и језика, на стимулисању превођења наших књижевности у свету, на сарадњи с иностраним лекторатима наших књижевности...

Да би доиста могло све то или бар већи део тога да чини, књижевничко удружење морало би да има јаку економску основницу и агилну радну «инструментализацију».

Јачу, а неовисну економску основницу — при овако бедном материјалном статусу књижевног стваралачког рада — наше удружење, нажалост, никако не може да црпе из чланарине, што би, иначе, било материјално и морално најнеовисније. Не уздах се, при садашњем стању општедруштвених прилика и материјалних моћи појединача, ни у — ево већ по трећи пут помињану! — могућност приватног, па ни колективистичког донаторства и меценарства, као ни у завештавалачка наслеђа. Помишљам да би известан скроман проценат од ауторских права умрлих писаца чијим су наследницима наследничка права истекла, или наследника нису ни имали, — био један, иако не и једини, али понајбољи начин за материјално обезбеђивање рада књижевничке организације.

Овако, пак, како се сада обезбеђују средства за рад удружења, а слично су се обезбеђивала и у претходним деценијама — што ће рећи, од »друштва«, односно »државе«, односно »режима«, односно »власти« — нити је вљало, нити вља нити ће икада вљати: јер, при таквом обезбеђивању паре, овисности је било, имаји, и биће је, кад знатњије кад мање знатне, а паре је било, има их и биће их — мало или нимало.

Јанош Бањаи:

Заборавити »хомогену« организацију

Већ је досадно понављати да је Друштво књижевника, организовано на досадашњим, »хомогеним« основама, изгубило сваку сврху. Непотребно је те изнова доказивати. Организацију, која је изгубила свој садржај, не треба спашавати. Она више никоме није потребна, а монгима је постала терет.

Међутим, сигурно постоји потреба за неким облицима организованости оних, који се баве књижевним и преводилачким послом. При томе, заиста треба заборавити на »хомогену« организацију. И вљало би размислити о неким принципима »цивилног друштва«. Ти принципи би можда могли дати положаје за могућу или могућу облике организованости писаца и преводилаца. Наравно, требало би имати услове за цивилно друштво. Из једноставног разлога — што постоји интерес писца да заштити своју професију од првалац провинцијализма и дилетантизма, а с друге стране да створи услове за остваривање својих професионалних права. Од којих је најзначајније да преко својих књига, својим књигама оствари комуникацију са читаоцем. У односу на ово све друго је — цеховски — другогразредно.

Спомену сам принципе цивилног друштва. Мислио сам на то да се при новим облицима књижевничке организованости избегну замке централизације, једнозначаја и једномудра. У тим замкама смо бивали доста дуго.

Зашто те наглашавам? Из једноставног разлога, што се — по мени — на тим принципима могу створити услови за разговор. Наглашавам, не за договор, него за разговор. Током протеклих година и деценија вечно смо се договарали, а при томе смо једноставно заборавили да треба разговарати. Јер је разговор прави темељ (књижевне) културе, у којој нема ни »договора« ни »уговора«. Мислим да данас многи писци и нису спремни за разговор. Односно, нису спремни да прихвате правило разговора. Што је врло једноставно правило. Треба само знати прихватити партнера у разговору. И избегавати употребу знака узвика. Знак питања је заштитни знак разговора. Али питање вљастало упућивати себи, а не партнери. Упитати се за вљастаност сопствене позиције и пристати на аргумент партнера у разговору почетак је свих могућих разговора. Док се то не усвоји као темељ понашања, знак питања ће се и даље употребљавати као испитивање са позиције власти, а знак узвика као претња, опет са позиције власти.

А како да се писци организују да би се створили услови за прави разговор? И само се питам. Немам одговора. Знам само да о томе, и о томе треба разговарати. И то не само за почетак, већ и за крај.

**Драгомир
Попноваков:**
Без политизације

Да Друштво књижевника Војводине не очекујем ништа, већ од самог себе. Какво нам је друштво у ком живимо, такво нам је и Друштво књижевника. Ја сам задовољан. Сматрам да га не треба политизовати. Оно треба да помаже писцима колико може, али од тога не треба правити неку посебну институцију;

ДКВ: ЈУЧЕ ДАНАС СУТРА

Мирон Кањух: Слободан синдикат

Време у ком сам ја био секретар ДКВ, од 1984. до 1986. године, било је, ако могу тако да кажем, златно време по ДКВ. У концепту, какав је био тада, остваривана је политика којом се трагало за могућом равнотежом у оквиру Савеза књижевника Југославије, који је већ тада био пробни полигон распада Југославије, а исто тако и осталим, назови друштвеним енigmама. Реализован је X (?) конгрес Савеза књижевника Југославије у Новом Саду, обезбеђена су релативно пристојне просторије за рад Друштва и значајна подршка за разноразне програме и активности, посебно у оквиру међународне културне сарадње. Такође је решено и доста стамбених питања члановима Друштва.

Рекао бих да је то био резултат умешне политике управе ДКВ, која је прихватила да буде нека врста полигона, од могуће слободоумности, па до политичке репресије, но, у сваком случају, цех се плаћао, првидним прихватањем тадашњег концепта организовања таквих друштвених организација у којима се значајном материјалном подршком обезбеђивала и још значајнија контрола ума и савести.

Стога, рекао бих, да је то био принцип организовања у времену које се не може поредити са данашњим, и тај принцип се сада мора одбацити.

Гледајући и властити интерес, мене као ствараоца и, исто тако, као човека који прати друштвено-политичка збињавања, сматрам да овакве организације не могу више да опстану. Друштво у таквом облику потребно је књижевницима у настајању, јер онима који су се остварили, њима таква организација не треба. Овима који се још увек нису доволно реализовали као писци, потребно је друштво као слободан, самосталан, независан синдикат, који би се повезивао са сличним организацијама које остварују заједнички интерес.

Друга могућност је окупљање око редакција и часописа, а трећа — неки властити, самостални пут.

Јудита Шалго:

Без сврхе

Прошлост

Била сам секретар ДКВ у периоду у којем је завршен распад Савеза књижевника Југославије и почела завршна фаза распада СФРЈ. Била сам вероватно први «функционер» ДКВ изабран мимо воље политичких структура у Покрајини. Иако по устројству и финансирању «фронтовска» организација, ДКВ је у то време показивала све већу независност, чemu су највише доприенили појединачни председници: Славко Гордић, Ото Толанић и — током кратког дела мандата који нам је био заједнички — Војислав Деспотов. ДКВ је деловало тројако: асоцијација «критичке интелигенције» (приручни, термин), као стручкова организација са извесним синдикалистичким амбицијама (ово с мање успеха) и као књижевна трибина. ДКВ (или бар његово Председништво, трибине, одбори) оглашавало се против појава политичког и државно-политичког насиља, узимало у заштиту своје чланове, па и друге писце, пред нервозним чуварима дневне политике, отварало питања информисања, мањинског образовања, грађанских слобода и сл.

Садашњост

Чини ми се да се нова Управа с олакшањем ратосијала «политике» и посветила организовању повремених књижевних манифестација, симпозијума, промоција и понеком разговору о положају књиге, издавача и слично. Ти су програми квалитетни и корисни, али такве приређују или би могли да приреде и Културни центар, Народна библиотека и друге градске трибине. Ако асоцијација писаца нема, у овом тренутку, шта да каже о деспотској контроли медија, о подржавању образовања, о сличним настојањима и наспаком концепту приоритета у култури, о покушају подчињавања Универзитета, ако не налази за сходно да реагује на манифестације антикултурног шовинистичког екстремизма, на примитивизме разног порекла и израза, ако не... и тако даље, не видим сврху таквог друштва и удружила.

ИЗАБРАН НОВИ СЕКРЕТАР

ДКВ

На седници Управног одбора ДКВ од 16. септембра 1992. године за вршиоца дужности секретара ДКВ изабран је Ласло Блашковић.

Ласло Блашковић је рођен 1966. године у Новом Саду. Дипломирао је југословенску књижевност 1989. године и објавио је четири збирке поезије:

»Гледаш«, Матица српска 1986.

»Златно доба«, Матица српска 1987.

»Црвене бригаде«, Братство-јединство 1989.

»Ритам машинак«, Четврти талас, 1991.

Ласло Блашковић је незапослен, ожењен и има двоје деце.

НОВИ ЧЛАНОВИ ДКВ

СТОЈАН СИМИЋ

Рођен је 1954. године у Горњим Ријечанима. Пише поезију. Од 1979. године је члан Удружења књижевника БиХ. Објавио је три књиге поезије: ЗАМЕТАК, 1978, СУНЦЕ У ДРУГОМ СТАЊУ, 1982. и ЖИГОВИ АНЕ ПАЈПЕР, 1984. Живи у Новом Саду.

ОБРЕН ЏЉАПИЋ

Рођен је 06. 01. 1931. године у Папранику, С.О. Дебар, СР Македонија. Најази се у пензији, од 1990. Живи и ствара у Новом Саду. Објављује поезију, прозу и преводе са македонског и чешког. Објавио је следеће књиге: Трагове у равници (1984). Позови ме (1985) Чувари tame (1987) Гласови из врта (1989) Товорио сам непознатом (1991).

НОВЕ КЊИГЕ ЧЛАНОВА ДРУШТВА КЊИЖЕВНИКА ВОЈВОДИНЕ:

- 1) Звездан Јелмић и Небојша Ђатић: »Лепа реч и гвоздена врата« (Ђачки бон-тон), Нови Сад, 1992.
- 2) Јован Дунђић: »Последице ватре«, Београд, 1992.
- 3) Раде Нишавић: »Да чекамо зоре«, Сремски Карловци 1992.
- 4) Ворће Сударски Ред: »Све моје разведене пријатељице«, Нови Сад, 1992.
- 5) Миодраг Петровић: »Зима, брајко«, Сремски Карловци, 1992.
- 6) Љубисав Андрић: »Новосадски разговори II«, Нови Сад, 1992.
- 7) Павле Поповић: »Претвори ме у реч«, Нови Сад, 1992.

ЗАТИРАЊЕ БАШТИНЕ

Три године после одржавања прве јавне трибине о заштити старог језгра Новог Сада и погрешкама новосадских урбаниста, Друштво књижевника Војводине је организовало, 21. 05. 1992. године, сличну трибину и отворен разговор на исту тему. Збивања и догађаји око рушења поједињих зграда показују да су одређена питања актуелна и данас. Текстови и делови дискусије са поменуте трибине су само део широке активности грађана који не губећи наду покушавају заштитити Нови Сад. Несумњиво је да борећи се за старо језгро града чувамо своје корене и право на сопствену будућност.

АПОКАЛИПТИЧНА ПОСЛАНИЦА НОВОСАДЈАНИМА

1. Нови Сад не почиње од Марије Терезије, он је стари словенски град који се у средњем веку звао Бистрица и он као насеље траје на истом месту најмање последњих три хиљаде година.

2. Нови Сад је поред Зрењанина (Бечкерека) после Другог светског рата бивао и још увек био најразаранији град од стране урбаниста у Војводини.

3. Разарање Новог Сада било је и сада је програмирano урбанистичким плановима који су доношени и усвајани без правих јавних расправа и, у већини случајева, доношени против и упркос воље и жеља грађана.

4. Сви стручни предлози за заштиту, очување и оживљавање душе старог језгра су континуално одбацивани и град се систематски настављао даље рушити.

5. Служба заштите није успела да оствари своју заштитарску улогу.

6. Град се и даље планирано руши, баштина предака се темељно затире, а урбанисти добијају награде, плаќете и похвале од стручних удружења за свој целатски посао градо-убиства. Струка је деваљирана у корист дневне политике и нових профилтера и лихвара. Већина архитекта и урбаниста су, у борби за опстанак, најобичнији плаћеници и слуге режима и нео-капиталиста (преображенских комунистичких директора и партијаца).

7. Сада урбанисти раде о глави Подбари, најстаријем делу града кидајући његову средњевековну урбанизму потку и мењајући традиционалне праисторијске трасе и правце улица да би на њено место вештачки имплантаријали бездушне и интернационалне нехумане пословно-стамбене

четврти које ни стилом, ни формом, ни волуменом, ни материјалима не одговарају ни нашем поднебљу — клими ни нашој панонској-словенској култури живљања и становља.

8. Рушењем и преиначењем три заштитне мандате (ротирајући коридори преобразажаја) уграђује у Златни троугао који творе четири православне цркве аутоматски ће изазвати потпуно разарање Новог Сада ватром, водом и земљотресом.

9. Нека буду проклети довек сви они који и даље буду скрнавили урбанизму Српске Атине и узмениравали духове и чуваре места.

10. Предлаже се стављање вета на сваку изградњу у старом ткиву града за следеће три године док се не искристалишу друштвени и власнички односи, односно док сви грађани не буду испољили јавно све своје интересе.

УНИШТАВАЊЕ ГРАДОВА, ПАМЋЕЊА, ИСТОРИЈЕ И ДОСТИГНУЋА ПРЕДАКА

Закључци из уводног реферата прочитаног на Трибини Друштва књижевника Војводине, 21. 05. 1992.

(делови излагања поједињих учесника)

Радомир Станић, директор
Републичког завода за заштиту
споменика

Драго ми је што сам позван да присуствујем овој трибини и излагању овог изванредног огледа који је пун тешких података, оптужби на рад урбаниста. Података који су упозоравајући, алармантни, који нас упућују на то да се окренемо на то што се дешавало у овом граду, а истовремено и у другим градовима Србије. Сигурно је да су готово сви градови у Србији доживљавали тешку судбину у свом развоју, а да су за то били највећи грешници урбанисти. То се може објаснити, правдати, или никако верификовати као искуство, јер је све то поразно, јер нам градови губе своју душу и данас немате града у Србији који ћете препознати, јер сви један на другог личе.

Ја сам просто импресиониран излагањем колеге Девића и мислим да је ово нека платформа за размишљање не само над судбином Новог Сада, него над судбином многих градова. Мислим да то његово излагање мора бити доступно читавој јавности. Њега мора «Политика» да објави, и то у целини, просто из разлога што је оно до те мере сложивито у опсервацијама које се односе на овај град, али је то веома применљиво и у осталим градовима Србије, па и у Београду који ево још увек ради скандалозне ствари, још увек се руше зграде које тешко спасавамо зато што немамо правну државу. Ви данас, једнословно, немате коме да се обратите!

Радivoје Пешић, професор

У овој земљи је патриотизам као морална категорија уништаван. Ако сте ви програмски уништавали једну моралну категорију — патриотизам, онда не можете очекивати да ће грађани волети и бранити овај или било који други град. Ми се, господи, налазимо у врло тешкој ситуацији. Ви знајте да је свуда око нас пламен. Ми се не можемо понашати и разговарати на овај начин. То се тиче свих нас, наше деце.

Постоји у индијској традицији један етички идеал који каже да морамо имати поштовања према прошлости, дужност према садашњости и обавезу према будућности. Једино тако можемо оправдати наше опстања.

Сви смо свесни шта нам се дододило и шта нам се може дододити. Није нам крив ни нови светски поредак ни нови ред, како кажу Французи — «огде почео». Ми морамо из наших састава и разговора да извлачимо не само поуке него да постављамо захтеве. Ако је ово друштво демократско онда грађани имају право да постављају захтеве, а ако то захтеви имају основе онда још јаче треба захтевати.

Предлажем организаторима ове трибине да на основу свих ових разговора начине закључке, декларације, петиције, да о данашњем дану буду информисане све институције у овом и у другим градовима, да се не могу предузимати никакве интервенције против града, против онога што представља његову традицију, физиономију, душу. То се не можечинити без обзира на морал архитекта, урбаниста. Та се петиција или декларација може поднети грађанима на потпис, и ја сам у то уверен да ће они ту петицију потpisivati.

Остоја Дражић

Ако хоћемо да спасемо овај град, свако месец, тле на којем живимо морамо вратити све оне моралне вредности које су егзистирале и које егзистирају код онога који их држи за себе. Струка и човек немају цену. Ако је имају онда је то на штету оних који трпе такву структу.

Ови избори да ли ће донети нове људе питање је, да ли ће донети промене и то је питање. Сви се морамо сложити да ово није ствар политике. Живот једног града као и живот човека није ствар политике. Ми јесмо једним делом свога била хомо политикус, али ми смо и људи, који имају своје достојанство, а достојанство је изнад политике. Ми се такође морамо сложити да више од сутра не сме да егзистира ниједан план који није прошао стварно мишљење грађана, и не само грађана него и стручњака који се нису продали. Свако ко се једном продао нема више шта да тражи у управи града у систему одлучувања. То могу само грађани да раде. Ту не требају ни политичке странке и политички програми, ту требају само честити људи који се боре за своје достојанство.

Ако учинимо да стварно нестану они који су до сада одлучивали у граду, можда ћемо успети да доведемо људе који ће га повратити.

Не смемо дозволити Србима који не желе да буду Срби, да управљају овим градом и овом државом, да управљају нама.

Др Гордана Милидраговић

7. Уместо закључка

— Јавност Новог Сада мора учествовати у свим захтевима у граду, поготово у заштићеним целинама

— Мора да постоји на нивоу града једна комисија која била састављена од делегираних становника грађана града која би контролисала изградњу у граду,

— Сви ДУП-ови па и пројекти морају у фази јавне консултације бити доступни грађанима изложени у МЗ, општини.

— Уколико су архитекти и урбанисти у граду недовољно способни за успешне пројекте, потребно је да се све осетљиве тачке у центру града организовати урбанистично-архитектонске конкурсе и довести стручњаке из других градова, како би се побољшала урбанистичка и архитектонска решења.

— Постоје стручне градске службе треба оспособити да могу без притиска разних политичара и шијардија, да спроводе она најбоља решења. Уређење града није никаква тајна. Архитекти би требало да преко удружења архитекта контролишу квалитет свог рада, (Удружење архитекта упуште не ради у Новом Саду). Потребно је формирати комисију стручну за контролу архитектонских пројеката за ћућне тачке у граду.

— Градски завод за заштиту споменика културе мора изаћи пред јавност са својим стручним ставовима, а не да се штити 1000 објеката, у граду, а у центру града и објекти под заштитом се руше без прекида.

— Уколико структуре у градској власти, које доносе битне одлуке нису архитекти, урбанисти или историчари уметности, било би боље да имају бар стручне саветнике из ове области који би их благовремено упознали на катастрофална решења и одлуке које доносе скаднински.

— Иако су тешка времена не треба допустити уништавање памћење градова, историје и достигнућа предака. Ако се настави овим темпом ускоро нећемо, имати у шта да се заклињемо, јер немо све своје традиције и прошлост уништити, а човек без памћења није више човек.

— Све закључке послати:
Скупштини општине (града),
Извршном савету,
Општинском секретаријату за урбанизам,
Општинском секретаријату за културу,
Новинама,
Телевизији

Колико је стар Нови Сад?

РАЗАРАЊА БЕЗ ЗРНА БАРУТА

Рушење »зајртано« још 1950. и данас се »поштује« — Визија »светле пролетерске будућности« замењена правилима »труло-капиталистичке тржишне привреде«, али су управљачи остали исти

Новосадски Магистрат илити Градска кућа још је на свом месту. Стоји и Владичански двор. Катедрали још ништа нису раздели, само су је ошмирглали. Кроз Николајевску порту још не тутње аутобуси, што не значи и да неће. Алмашко гробље није прекопано да би преко њега прешла заобилазница, али...

Међу старијим Новосаданима да се чути да за рушење њиховог града нису потребне ни војне интервенције ни мине и бомбе јер тај посао успешно, већ неколико деценија, обављају урбанисти и архитекти. Процес се »развија« још од 1950. када је у Генералном урбанистичком плану забележено да је »Нови Сад један од наших младих градова, те нарочитих историјских споменика нема, изузев интимних и живописних делова око „Земљане курије“ која показује дух времена у коме је изградња вршена«. Тако срочена архитектонска средност града, остављала је његовим планерима одрешене руке. Истина, током помињаних деценија урбанистички планови су мењани и допуњавани, али, изгледа да се једно пре баштине није мењао. Неки објекти и амбијенталне целине стављени су под заштиту ка споменици културе, али у време општег рушитељства споменика, та заштита мало значи.

СВЕ ПО ЗАКОНУ

Рушење зграде на Љозоришном тргу, најављена реновирања и рушења у Дунавској, Змај Јовину, Илији Огњановићу, Косовској, Пашићевој и другим улицама у старом језгру града, планови за »ређење« Подбре и Улице Златне греде, нису остали без одјека. Друштво књижевника Војводине недавно је уприличило трибину на којој се разговарало о разарању града без испаљеног метка. Трибина је окупила истомишљенике, оне који имају стручна знања али и осећање за град, али са ње су изостали званичници и они којима је у рукама мон, тако да могу да без последица крше закон.

Нови Сад је један врло стари град који траје близу три хиљаде година — каже архитекта Војислав Девић. — У средњем веку он се звао Бистрица. Није никако настао као прилепак Петроварадинске тврђаве крајем 17. века, као што неки тврде! Зрела свест о граду оживела је у другој половини 19. века код Срба у тадашњој Аустријској, када се Нови Сад и прочуо као Српска Атина. Улаксом Војводине у Краљевину СХС та свест је почела да слаби. Послератна обнова и изградња била је успорена, да би шездесетих година букинула. Тврђени да је Нови Сад нов, млад град, градски очи и урбанисти су прогласили да у њему нема вредних објеката, и да све може да буде срушено, премештено, измештено не би ли се ушло у »светлу будућност« а на добробит »новог човека«.

Шездесетих година срушена је Јерменска црква, затворена су стари градска гробља (нити се штите, нити се уређују!), пробијају се булевари кроз компактно језгро града, почиње изградња нових насеља на ободима града а центар се запоставља, почиње изградња солитера, планира се да град до краја века има популацију милиона становника, мада како тврди архитекта Девић, по процени природних извора његов је лимит око 150 хиљада.

Урбанисти су о жељама и потребама грађана водили мало рачуна — наставља. — У корист дневне политике жртвованы су и стручни и етички кодекси. Демократичност процеса је била фiktivna: грађани су »учествовали« у разговорима о урбанистичким плановима не сазнавајући заправо њихову суштину. Последњих година идеологија планирања се променила од комунистичке визије »светле пролетерске будућности« ка »труло-капиталистичким правилима тржишне привреде«. Актери и управљачи система остали су исти, и град се, овог пута најврдно због профита, још брже разара и девастира. Завод за урбанизам Новог Сада у томе има

главну реч и улогу, и када се водила, јавна расправа око појединих објеката, он је излазио као победник! За последње три године иступањима на разним местима, успели смо да спасемо Алмашко гробље и скрнављење и испопавање 900 гробова, да изборимо отварање старих гробља, одложено је и заизиђивање Трга Пролетерских бригада и разграђивање Трифковићевог трга и Николајевске порте. Али, све је то мало у односу на оно што је неповратно срушено, и што се намерава рушити.

Лако је доказати, анализом постојећих урбанистичких решења, да су новосадски урбанисти направили читав низ неопростих урбанистичких промашаја. Нису имали јасну визију развоја града, нису поштовали старо градско језгро које чини душу овог града, које му даје шарм и лепоту. У ткиво старе урбанистичке матрице, где су најчешће приземне или једносатрне зграде убацивали су огромна здања од бетона и стакла са зграда Радничког универзитета и Пошта, речимо, а рушили прелепа здања из 18. и 19. века, која су заједно са тадашњим власницима дубоко уткана у историју града — кућа Матице српске, Јеврема Обреновића и других — примењује археолог Павле Станојевић. — Урбанисти су, на жалост, показали да не разумеју град у којем живе, да не воде рачуна о поштовању својих предака и баштине коју су нам оставили.

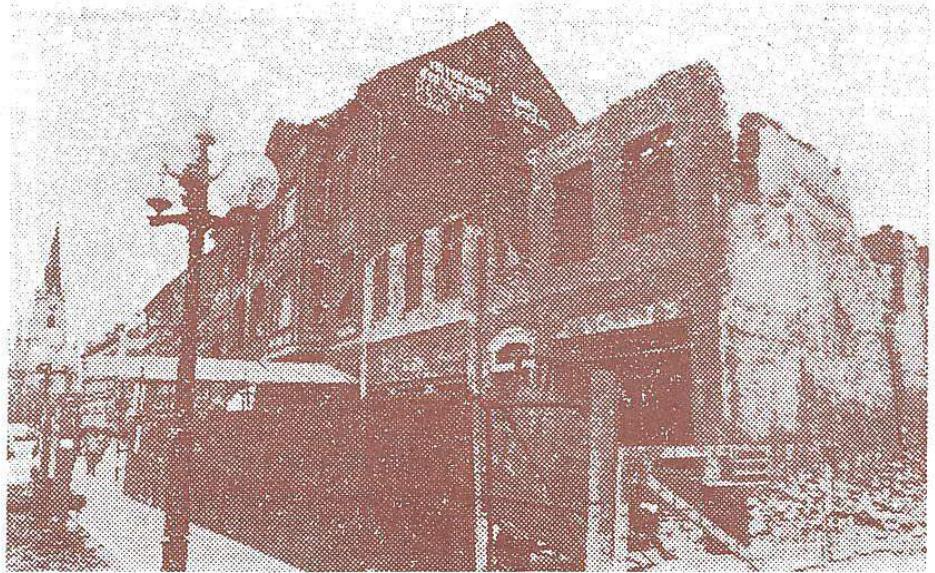
ПЛАНИРАНИ ХАОС

Архитекта Војислав Девић, архитекта др Гордана Милидраговић, арх. Живана Шолак, др Радивоје Пешић — да наведемо само нека имена,

»Пре свих урбанистичких, естетских и других разлога долазе привредни« — поручио 1957. новосадски, урбанистима тадашњи градоначелник Тодор Јовановић припомињући да је град »тежак комунални болесник«. Урбанисти су га, изгледа, дословне скватили.

Ваљда је из тих, привредних разлога, Пошта постављена на место на којем јесте, ваљда је Српско народно позориште ваљао наместити где јесте, ваљда је због тога требало продужити Булевар М. Тита (ваљда се још тако зове) до поште, и ваљда је због тога требало порушити »полова града«, направити у њему »рупу« која од 1963. никако да се обликује. Те 1963. отворена је нова пошта, почели су радови за булевар па су »пале« Јерменска црква, зграде Војвођанског музеја, Топовњача, »Лепотица« из Илије Огњановића и... На списку су 23 зграде које треба порушити (Тај податак нуди »Књига«). Међутим њима је и помињана Јерменска црква подигнута први пут 1746. изгорела у бомбардовању 1849. поново изграђена 1872., а разрушена 1963. (Да су и Јермени некада били у том граду, сведочи један камени постамент заостао из рушења цркве. Новинар новосадског »Дневника« В. У. бележени посље часове Јерменске цркве пишт и »да млађи и лепши мора победити«...).

У планском рушењу и преуређењу старог језгра града, зајртаном 1950. учествовали су архитекти од имена и презимена, неки од њих и данас на кључним местима. Не може се превидети ни изузетна благонаклоност пред »мермерним вертикалама«, »драгуљима булевара«, фасцинираношћу пред првим облакодером у граду,

Рушење зграде на позоришном тргу

ових дана скупљају потписе на петицији за очување старог језгра града. Траже да се заустави свако рушење и градња у старом језгру града док се не искристалишу друштвени и власнички односи у овим превратничким временима, и док се не изграде урбанистички планови ревитализације без рушења и уништавања постојеће мреже улица и амбијенталних целина.

Траже да се у старом граду не подижу четворо-прспатнице које својим волуменима заклањају његове визуере... Траже... Нихово залагање није од јуче, али: град се кроји онако како је зајртано 1950, 1960, 1974... 1985...

Исти архитекта Девић у новосадском »Дневнику« објавио је 23. априла 1989. текст под насловом »Планирани хаос« и отворио питање недемократског карактера новосадског урбанизма. Одговор је стигао у виду једне књиге с прастаја, без наслова, без имена аутора и издавача, али да се претпоставити да је састављач Урбанистички завод, илити Урбис.

Анонимни састављачи у »Књизи« доказују да је све било уређено на најлегалнији начин, прикривено »вољом народа«.

то јест зградом поште од дванаест спратова... Пост фестум отворена је расправа о локацији Српског народног позоришта и рушењу Јеврејске улице.

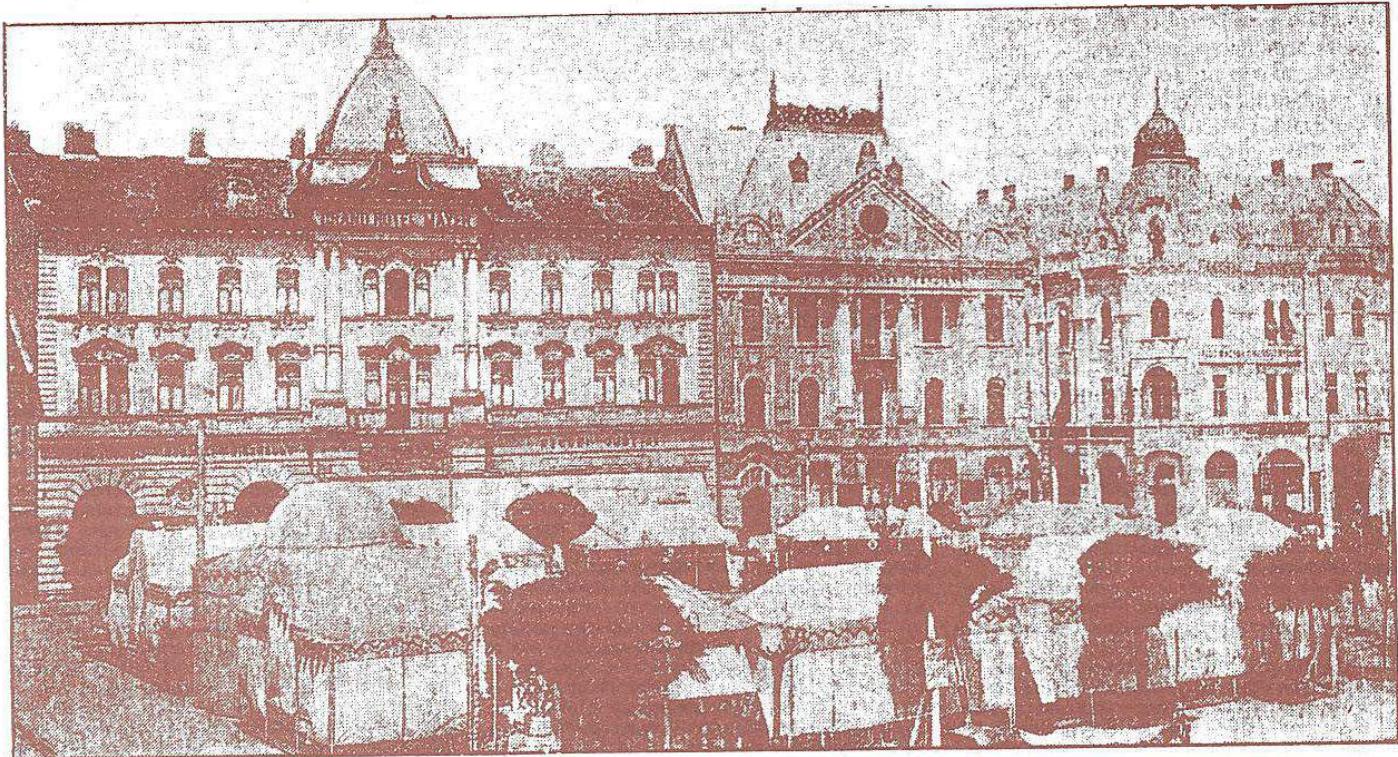
У расправи која је вођена, пет минута пред отварање позоришта, уочено је да је мали број зграда под заштитом. У међувремену »заштита« је проширила и рушења су настављена...

**

Ко руши стари Нови Сад? Вероватно исти или слични онима који руше београдску Славију, који су порушили Дорћол, који имају новац и који су нашли заједнички језик да са онима који имају мон у пословима урбанизма и заштите.

А да у Новом Саду нешто вансериско и велико није изграђено, да се закључити и прелиставањем књиге Ивана Штрауса »Архитектура Југославије 1945—1990« у којој се помињу само Робна кућа »Стотекс«, СПЕНС и адаптација Хотела »Путник«. Шта је све порушене најбоље се види по акварелима Ђорђа Табаковића чије се репродукције могу купити на железничкој станици.

3. Пашић

ОВАЈ ДЕО ЈОШ НИЈЕ СРУШЕН: стара разгледница Новог Сада

ЗАТИРАЊА НОВОСАДСКЕ БАШТИНЕ

Урбанисти и људи из службе заштите споменика културе одувек су тешко налазили заједнички језик. Јер, док је првима пријарно планирање развоја урбаније средине, други теже, или би требало да теже, да у том развијку заштите и сачувају битне карактеристике и вредности историјског и архитектонског наслеђа града. Током протеклих деценија и у Новом Саду је било доста несугласица између урбаниста и заштитара, а последица тога било је уништавање многих јединствених и изузетно вредних објеката градитељске баштине.

Ових дана понавља се иста прича. Урбанисти и пројектанти, у интересу неизбежних захтева развоја града, припремају планове и започињу пројекте привређења великих делова старог градског језгра. Ти планови угрожавају и оно мало сачуваних вредних објеката, а овај пут урбанизма у свему томе здунно помаже и надлежни општински завод за заштиту споменика културе Новог Сада, који би требало да чува баштину.

Најновије немило рушење старе и законом заштићене једносратнице на Позоришном тргу 8 поново је актуелизовало расправу о некадашњим и садашњим отрешењима према градитељском и споменичком наслеђу Новог Сада. Такође, тиме је на драстичан начин доказано да упркос свим декларативним залагањима надлежних, новосадску баштину данас нема ко да штити! Да подсетимо, зграда на Позоришном тргу 8 била је на списку оних које по Закону о културним добрима уживају претходну заштиту, а људи из Општинског завода за заштиту споменика учествовали су у припремама за подизање нове зграде Поштанске штедионице на том месту, која је требало да буде назидана изнад заштићене зграде. Без прописане документације, пре окончања законског поступка, Завод је допустио почетак радова, током којих је, уз асистенцију архитекте из ове установе, заштићена једносратница на неки волшебан начин срушила до темеља! Сам завод за заштиту споменика културе тако је прекршио одредбе Закона о културним добрима.

Недавни састанак људи из Општинског завода за заштиту споменика са урбанистима и руководиоцима општинске управе показао је да,

изгледа, надлежне не забрињава што новосадски заштитари крше закон тиме што учествују у рушењу објекта које су сами наводно заштитили, ни то што овај Завод, очигледно, наставља лошу праксу сарадње и саучесништва у рушењима, која пре три године изазвала велико и оправдано огорчење и револт јавности. Приликом поменутог разговора изнето је довољно детаља који убедљиво покazuју да оваква тврђња није без основе. Најављено је, тако, на овом састанку да ће због «растерећења саобраћаја у Партизанској улици» бити измештено осам гробова са Алмашког гробља, што значи да Завод за заштиту поново покушава да допусти пробијање пута кроз ово старо новосадско гробље, заштићено као споменик од изузетног значаја. Судећи по оном што се догодило са кубом на Позоришном тргу, ништа добро не треба очекивати ни за вредне и заштићене споменике у Змај-Јовиној, Дунавској, улици Илије Огњановића, за које се припремају «преуређења» и нови детаљни урбанистички пројекти. Руше се и куће у другим старијим деловима града; шта ће се догодити са вредном градом у Пашићевој? О ради и поштовању принципа струке архитектата овог завода речито говори и подизање без дозволе тржног центра у самом центру Сремских Карловаца, на месту које је законом заштићено као споменик од изузетног значаја!

Уместо да се позабаве овим проблемима, надлежни објашњавају да »превелики број заштићених објеката« спутава развој града, што није ни убедљив ни претеран оригиналан аргумент, који, уз то, не ослобађа запослене у Заводу за заштиту споменика одговорности за отрешења о закон и захтеве и принципе струке. Уосталом, ако зарад нових градњи и «развојних потреба» треба »предадаптирати« и порушити преостале објекте градитељско-урбанистичке баштине Новог Сада, питамо се да ли је оправдано постојање оваквог Завода за заштиту споменика, који данас, чини се, ради све друго само не оно због чега је основан. А будућност ће умети да оцени однос данашњих генерација Новосада према културној и цивилизацијској обавези поштовања и чувања сопственог споменичког наслеђа.

Борислав Хложан

ПИСМА

Поштоване колеге,

Примој сам Ваше љубаозно писмо од 31. августа о. г., у којем ме обавештавате да је Управни одбор ДКВ одлучио да прими на неодређено време в. д. секретара Друштва. Осећам се веома почастованим тиме што сте позив да конкуришем за то радно место упутили и мени, лично. На жалост, с обзиром на то да сам се управо запослио у Издавачком предузећу Матице српске, од 1. јуна, нисам у могућности да се прихватим захвалне дужности секретара Друштва књижевника Војводине.

С поштовањем, Љубисав Андрић

Поштовани друже Ненин,

Верујем да је за »Гласник« Друштва књижевника Војводине интересантан податак да је у Стразбуру објављена антологија југословенске поезије. Реч је о »Савременој поезији Срба, Хрвата, Босанаца, Словенаца и Македонаца« објављене у Едицији »Les Soleils d' Allégorie« (Стразбур, 1992) из пера професора Стразбуришког универзитета ВЛАДИМИРА КЛОД ФИШЕРА (1948) обима 83 стране у којој је заступљен 31 аутор по националним одељцима.

Од Срба поред Душана Матића, Васка Попе, Миодрага Павловића, Пауну Петровићевића, Рашића и Милутина Петровића заступљена су и три члана ДКВ: БОШКО ИВКОВ, БОШКО ТОМАШЕВИЋ и ЗОРАН М. МАНДИЋ.

Од писаца осталих југословенских националности заступљени су: Мирослав Крлежа, Весна Парун, Дражен Катунарић, Седад Беоговић, Ибрахим Кајан, Блајко Коневски, Славко Јаневски и Радован Павловски.

Књига је опремљена и биографско-библиографским белешкама за сваког аутора понаособ.

Књига је иначе добила награду »Средње Европе« у Алзасу у октобру прошле године.

Ето толико. Много те поздрављам.

* * *

Обавештавамо вас да је из буџета Покрајине за период I–VI 1992. године издвојено 45.800.000 динара за финансирање издавачких програма и часописа, и то: за остваривање издавачких програма – 36.180.000,00 динара и за финансирање часописа – 9.700.000,00 динара.

Не располажемо подацима колико је финансијских средстава издвојено из буџета Републике за издавачку делатност.

Те податке можете добити од Министарства културе—Београд, Немањина 11.

* * *

Недавно је у Сиднеју објављена збирка песама »Између два неба у издању Југословенско-аустралијског књижевног удружења која већ неколико година активно ради у Сиднеју. То је заједничка збирка песника који живе и раде у Аустралији или Југославији, заступљено је 13 песника, а песме су штампане двојезично (српски и енглески). Прошле године је ово Удружење доделило награду за најбољу песму из југословенске поезије штампане у Сиднеју. Награду је добила Ана Људаш за песму »Преображенje«, од штампанају у новинама Удружења.

Ово веома активно друштво наставиће и даље да стимулира своје чланове да се баве поезијом, а већ је у припреми нова заједничка збирка песама. То је један од начина да се чује песничка реч из домовине и на овом удаљеном континенту.

Цењени Наслов,

Шаљем текст »На маргинама оног са маргине«. Можда се може употребити на првој страници Гласника ДКВ, ако и мало истине има у њему.

Никога њиме не желим да повредим, али сам се зато ја пуно пута осећао непотребним. И није чудо што написах шта написах.

Остаем с дужним поштовањем,

НА МАРГИНАМА ОНОГ СА МАРГИНЕ

Сви смо ми чланови ДКВ, који јесмо, али као да баш сви и нисмо. Једни су међу зvezдама или они мисле да су тамо, а други су у беснућима или се првима чини да је тако. Било да је како, или није добро да је тако.

Да почнемо од алфа.

Има нових чланова Друштва, рецимо, који и лично и чије се и књиге, и посебно, уводе у јавност, а о маргиналима се ни име, да су пријемни, не забележи у новинама, па ни у Гласнику ДКВ наслова њихових књига нема. Они су од почетковог почетка покојници. И шта ће онда њима Колонија у Кањижи, тако нема луда јесен на Тиси, пут у иностранство, да се тамо и изгубе, Стражиловски сусрети, када се немају сакиме са сретаја, Змајеве игре када змајеви и аждаје нису. Друго је то — они први. Дођу тако неки мутни и гласни, није мало јасни, на изглед одани онима којима треба да слушај реч, па их одмах у издавачке савете гурају и угурјају, а они светлошћу светих миропомазани, правоверни синови и кћери, деценијама у истим столицама седе, разменују могућности размене штампара својих књига...

Тако је то у зениту и на маргинама. Они из провинције само на непримеђене Скупштине дођу, ако дођу, јер тамо се ни дневни ред не поштује, на Караван оду или не оду јер зашто да, ако су старији, дремуцкају ноћу у диму док на ред стигну, а и не знају да ли ће их прозвати да нешто кажу јер програме свога ангажовања не знају. А и Та Караван! Ако се спискови распореда направе, онда се по њима пише и брише, преизначује по волји монћика, па у школе одлазе, рецимо, и тако се сруче, велики писци, и тако и малене од књига одбijaју, у њима љубав записану реч убијају. Јер шта ће писци када су почесто сами себи публика? А и иначе, на Караванима су за све иста тематика распреда, па у досаду пређе, уместо да писци за одрасле гордијеве чворове дреше, они што за децу пишу нека о деци и разговарају, критичари — нека бритке сабље поваде, драмски писци нека прелазе из чина у чин, а преводиоци нека се мудрошћу превођења насладију.

И да завршим са омегом.

Ја јесам члан ДКВ, али нисам сигуран да ли је то и истина. Много што шта се мења у држави овој Хамлетовској, али у енклави писаца у Н. Саду мир и спокојство влада. Тако у тишинама умирем и тако у тишинама и сапутнике имам.

Петар Стокић

Поштовани колега!

Управни одбор ДКВ донео је одлуку да приими на одређено време в. д. секретара ДКВ. Уколико сте спремни да радије хонорарно као в. д. секретара ДКВ 2 + 2 месеца — до следеће Скупштине ДКВ — молимо Вас да се јавите канцеларији Друштва до 10. септембра 1992.

Наравно, поштовајемо и Ваше предлоге. О избору за новог секретара бићете накнадно обавештени 30 дана пре редовне годишње Скупштине Друштва.

Користимо прилику да Вас подсетимо да нам се јавите неким прилогом за Гласник ДКВ. У обзир долази све оно што је на било који начин везано за књижевни рад члanova ДКВ.

С поштовањем,

Секретар ДКВ
Миливој Ненин, с. р.

Веома поштоване колеге и колегинице,

за наш додатак у »Пољима«, у рубрици »Нове књиге наших чланова«, молим Вас да објавите да су ми изашле три књиге:

1. »Целан—Етудес и друге песме«, »Кровови«, Сремски Карловци, 1991;
2. »Видео жишка« Библиотека 37, Сомбор 1992. (песме);
3. »Понајављање и разлика« Универзитет у Нансију, Нанси, 1992. (песме).

Такође, као податак, да сам од фебруара ове године примљен за члана француског ПЕН-а.

Желим Вам свако добро и срдечно Вас поштрављам.

Ваш члан Бошко Томашевић

ДРУШТВО КЊИЖЕВНИКА ВОЈВОДИНЕ

Ваша писма од 31. 08. 1992. сам примио и шаљем мој одговор са следећим објашњењем:

У Гласнику ДКВ да се штампа, о мени, оно што је писано у прилогу, али у случају да Петру Крду Вами шаље он текст, онда да се штампа оно што он достави, у вези мојих 80 година живота и литерарних активности.

Са поштовањем,
Теодор ШАНДРУ

»ВУКОВАРСКИ ВЕНАЦ СМРТИ« БРАНКА СВИЛАРА

Издавач: СПО — Комерц, Сомбор, Издавачка делатност.

Бранко Свилар живи у Колуту. Врло рано се огласио својим песмама и причама. Након два објављена романа и збирке приповедака, сада први пут објављује књигу песама.

Пред нама је лирски дневник сачињен од аутентичних сведочanstava ужаса аветињског безумља надвијеним осамдесет шест дана и ноћи над градом за који се може рећи да је постојао. Репортажу истину Бранко није сакрио. Можда ју је нагласио износећи истине које смо знали, али оно што га издаваје је лирска интонација, исповедни тон приповедања.

Претпилота слика прошлости када се живело у сигурној оази и разарање свега вођено сатанском руком наводи нас да се стварно као и песник запитамо: да ли је ноћ или дан, да ли је јава или ружан сан. Стварни свет је теки од замишљеног. Да би избегао пуку фактографију, песник је сплетео венац песама без јединствене радње и фабуле. Стихови јесу римовани, но без утврђеног метра. Иако преовлађује епско казивање нема уobičajenih епских реквизита: клетве, загонетке, стајаћих епитета, лирских парализама.

Оно што је заједничко свим песмама је удес узdigнут до јединственог симбола који би нас пре одвратио него приводео да није реч о дубоком људском и једино могућем приступу у дехуманизованом ужасу. Реч је о парадоксу у којем се негација узима као једино мерило вредности:

»Мртвима ја певам ноћас песме.
живима покажнички дајем опроштај,
поновити злочин нико више не сме
другом' узети живот, дом и завичај.«

Није то летаргични песимизам. То је враћање живота. Оно чега нема, морамо изнова стварати. Светлост слободе је над градом. Над умртвљеном равницом уздиже се небеска земља.

»На грудима плодних ънива
смрт своје снове снива«

Није ли то оптимизам, није ли дозив новог живота, бела нит што вијуја међу стиховима. То је башта наде, смеха, радости, тек погдеде назначена. То су пропламаји људског, одблованог бола. Над раком мртвог тела у најлон-џаку »птица, бела птица у небо се вину«. У градину на обали Вуке »мртвав сељак гли необрађене ъниве«. Зар овим до ужаса сведенци сликама нису дубоко људска чувства унела неки чудан трептјат, дах неосетне душе, зар у њима не осећамо нешто живо, и истом претеће и мило.

Одзвајају кроз венац апотезе Вуковару, милију нас нежни описи природе. Обилато су коришћена лирска средства: персонификација, метонимија, контраст, паралелизам, било да је то писмо војника, дрхтјат у руви, динамичан дијалог у строју или у јуришу, патриотски занос.

»Вуковарски венац смрти« није књига, није опомена, то је лирски запис надајмо се само једног времена.

ПОПИЋ МИЛЕНКО

Гласник ДКВ, подлистак »Поља«, година II, број 7, издавач Друштво књижевника Војводине, Лазе Телечког 3/1, телефон 20-133 (021)